Covid - 19 zamyka przemoc na klucz – przemoc domowa w czasie pandemii.

Autor tekstu: mgr Izabela Pawłowska, starszy specjalista pracy socjalnej, Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Marzec 2020 roku zapoczątkował bardzo trudny czas, w jakim przyszło nam żyć, pracować, uczyć się. Czas poszukiwania nowych rozwiązań, pokonywania trudności, dostosowywania się do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości dyktowanej przez pandemię COVID – 19, która zamyka na klucz szkoły, sklepy, restauracje, kina i teatry. Zamyka też przemoc w czterech ścianach domów i dzieje się to bardziej niż kiedykolwiek wcześniej. Izolacja społeczna utrudnia znacznie kontakt z drugim człowiekiem, ogranicza możliwości wyjścia z domu, ogranicza możliwości kontaktów z urzędami, służbami, organizacjami. Izolacja społeczna i stan pandemii wzmaga również poczucie strachu przed nieznanym, przed tym co będzie dalej, wzmaga poczucie stresu i napięć z nim związanych. Osoby doświadczające przemocy zmuszone obostrzeniami związanymi z pandemią do tego, by przebywać wciąż w obecności tego, który je krzywdzi, bardziej niż kiedykolwiek wcześniej obawiają się prosić o wsparcie. Obawiają się lub są pozbawione takiej możliwości. Zadają sobie pytania o to jak zadzwonić i zgłosić przemoc, jak prosić o pomoc, kiedy krzywdzący jest obok i ma możliwość ciągłego kontrolowania tego, co dzieje się w jego otoczeniu?

W jeszcze trudniejszej sytuacji są dzieci, wobec których przemoc stosują rodzice. Dzieci, które nie wychodzą z domu do szkoły, przedszkola, nie są odprowadzane do żłobka. Dzieci, które same nie zaalarmują Policji, nie uciekną z domu, nie trafią samodzielnie do ośrodków interwencji. COVID – 19 zabrał nam, czasami jedyną możliwość, zaobserwowania przez przedstawicieli szkół, przedszkoli, żłobków, świetlic środowiskowych tego, że dziecko jest krzywdzone. Poprzez wprowadzenie zdalnego leczenia przy pomocy telefonicznych porad pandemia odbiera również możliwość zaobserwowania siniaków, zaniedbań zdrowotnych, higienicznych, żywieniowych wobec dzieci przez lekarzy pediatrów i podstawowej opieki medycznej.

Trudniej jest również zaobserwować przemoc wobec innych osób zależnych: starszych, chorych i niepełnosprawnych. Ograniczenie wizyt w miejscach zamieszkania osób potrzebujących pomocy przez, chociażby, pracowników socjalnych znacznie obniża szanse na zaobserwowanie, że osoby te mogą doświadczać przemocy ze strony swych opiekunów.

W dobie izolacji społecznej i znacznego ograniczenia kontaktów międzyludzkich, zmniejszonego dostępu do instytucji i służb nieocenioną rolę odgrywają świadkowie przemocy – sąsiedzi, rodzina, znajomi, którzy mając podejrzenie, że ktoś może doświadczać przemocy powinni zareagować w odpowiedni sposób, podjąć adekwatne do sytuacji kroki, ale przede wszystkim powiadomić właściwe służby w celu ochrony osób narażonych na przemoc.

Czy pandemia faktycznie spowodowała wzrost przemocy domowej? Czy przekłada się to na znaczny wzrost przypadków, w których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”? Jaką rolę w tym szczególnie trudnym czasie odgrywają działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie? W jaki sposób w dobie pandemii realizowane są zadania wynikające z Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie? To pytania, które same przychodzą do głowy, kiedy myślimy o przemocy domowej w dobie izolacji społecznej, które stały się przyczynkiem do powstania niniejszego opracowania.

W dobie pandemii media głośno alarmują, iż przemoc domowa drastycznie się nasiliła. Głośno o tym mówią organizacje pozarządowe, między innymi Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, czy Fundacja „Dajemy Dzieciom Siłę”. Śledząc na bieżąco dane statystyczne wrocławskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds.

Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie nie obserwowano znacznego wzrostu liczby interwencji podejmowanych w rodzinach zagrożonych przemocą, które kończyły się wszczęciem procedury „Niebieskie Karty". Podobne wnioski można wyciągnąć na podstawie statystyk Komendy Głównej Policji.

Dane statystyczne przedstawione przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" za rok 2019 i rok 2020 pokazują, iż w ramach Ogólnopolskiego Telefonu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" 800-120-002 w roku 2019 przyjęto 22 347 rozmów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie, a w roku 2020 było ich 23 857[1]. Statystki te pokazują, że w roku 2020 Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" przyjęło o 1 510 zgłoszeń więcej niż w roku 2019. Świadczyć to może o zwiększonej w czasie pandemii potrzebie uzyskania wsparcia związanego z sytuacją kryzysową. Tematy rozmów przyjętych w 2020 roku przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" rysowały się następująco:

Źródło: Raport podsumowujący działalność Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" w roku 2020.

Raporty z działań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę za rok 2020 wskazują, iż Fundacja w roku 2020 roku przyjęła 61 625 połączeń telefonicznych 12 525 wiadomości online. W 2020 roku w porównaniu z rokiem 2019 Fundacja odebrała o 2 364 więcej wiadomości online[2]. Taki stan rzeczy może potwierdzać, iż w dobie izolacji społecznej i zamknięciu w domach dzieci narażonych na przemoc warunki te uniemożliwiały zgłoszenie potrzeby uzyskania pomocy. Wzrost wiadomości online może być dowodem na to, iż w sytuacji izolacji społecznej trudniej było o rozmowę telefoniczną, bardziej bezpieczną i dyskretną formą zgłoszenia stał się kontakt przy pomocy wiadomości online. Pomimo to wynik statystyk jest niepokojący ponieważ może świadczyć o tym, iż wielu przypadków krzywdzenia dzieci być może nie ujawniono.

[1] Źródło: Raporty podsumowujące działalność Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia" w roku 2019 i w roku 2020;
[2] Źródło: Raporty z działań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę za lata 2019 i 2020;

Źródło: Raporty z działań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę za lata 2019 i 2020.

Statystki Komendy Głównej Policji ukazują, iż w Polsce w roku 2019 wszczęto 61 076 procedur „Niebieskie Karty", w roku 2020 natomiast wszczęto ich 59 829[3]. Te dane wskazują, iż w roku 2020 objętym pandemią COVID – 19 przedstawiciele Policji wszczęli o 1 247 mniej procedur „Niebieskie Karty" niż w roku 2019.

Dane za rok 2019		
1.	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A" (ogółem), w tym:	74 313
a)	liczba formularzy wszczynających procedurę	61 076
b)	liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	13 237
2.	Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą (ogółem), w tym:	88 032
a)	kobiet	65 195
b)	mężczyzn	10 676
c)	małoletnich	12 161
3.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (ogółem), w tym:	74 910
a)	kobiet	6 448
b)	mężczyzn	68 148
c)	nieletnich	314
4.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	42 583
a)	kobiety	2 126
b)	mężczyźni	40 435
c)	nieletni	22
5.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej	309

Źródło: Formularz III/8, Sprawozdanie z podjętych przez policję działań wobec przemocy w rodzinie dotyczące procedury „Niebieskie Karty".

Dane: Komenda Główna Policji

Dane za rok 2020		
1.	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A" (ogółem), w tym:	72 601
a)	liczba formularzy wszczynających procedurę	59 701
b)	liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	12 900
2.	Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą (ogółem), w tym:	85 575
a)	kobiet	62 866
b)	mężczyzn	10 922
c)	małoletnich	11 787
3.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (ogółem), w tym:	73 228
a)	kobiet	6 677
b)	mężczyzn	66 198
c)	nieletnich	353
4.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	39 798
a)	kobiety	1 986
b)	mężczyźni	37 781
c)	nieletni	31
5.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej	288

Źródło: Formularz III/8, Sprawozdanie z podjętych przez policję działań wobec przemocy w rodzinie dotyczące procedury „Niebieskie Karty".

Dane: Komenda Główna Policji

Źródło:https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/201373,Przemoc-w-rodzinie-dane-od-2012-roku.html

Przytoczone powyżej informacje obejmują ogólnopolskie dane statystyczne związane z występowaniem przemocy w rodzinie w latach 2019 i 2020. W odniesieniu do danych obejmujących Wrocław zostaną tutaj uwzględnione dane statystyczne wrocławskiego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który jest istotnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy integrującym działania wielu służb. Zespół został powołany na mocy Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przez Prezydenta Wrocławia, a jego funkcjonowanie zostało określone Uchwałą Nr LVI/1715/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 listopada 2010 r. w sprawie

[3] Źródło: https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/201373,Przemoc-w-rodzinie-dane-od-2012-roku.html;

określenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania. W związku z tym, że Zespół integruje w interdyscyplinarnej współpracy działania wielu służb w obszarze przeciwdziałania przemocy w skład wrocławskiego Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzą przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, Sądów, Wydziału Edukacji, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Wrocławskiego Centrum Zdrowia, Prokuratury oraz organizacji pozarządowej. Oprócz integrowania działań służb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na mocy Ustawy do zadań Zespołu należy między innymi:

→ opracowanie założeń do gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
→ wskazywanie priorytetów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Wrocławia;
→ składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia czynów określony w art. 2 pkt 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
→ współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi Wrocławia oraz innymi podmiotami przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;
→ inicjowanie badań, diagnoz, ekspertyz w zakresie problematyki przemocy w rodzinie;
→ inicjowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;
→ wskazywanie potrzeb w zakresie tworzenia nowych lub modernizacji istniejących miejsc pomocy;
→ wypracowanie procedur interwencji kryzysowej wobec ofiar i sprawców przemocy oraz opracowanie strategii postępowania;
→ prowadzenie banku informacji o działających we Wrocławiu instytucjach i organizacjach udzielających pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową;
→ współpraca z mediami w celu upowszechniania informacji dotyczących przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
→ tworzenie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

W związku ze znaczną liczbą prowadzonych procedur „Niebieskie Karty" (od 2011 roku liczba ta systematycznie wzrasta) wrocławski Zespół Interdyscyplinarny do wszczętych procedur tworzy grupy robocze, których głównym zadaniem jest opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, a także dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań. Skład tworzonych grup roboczych jest adekwatny do sytuacji rodziny objętej procedurą „Niebieskie Karty", niemniej jednak obligatoryjnie w ich skład wchodzą przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Policji.

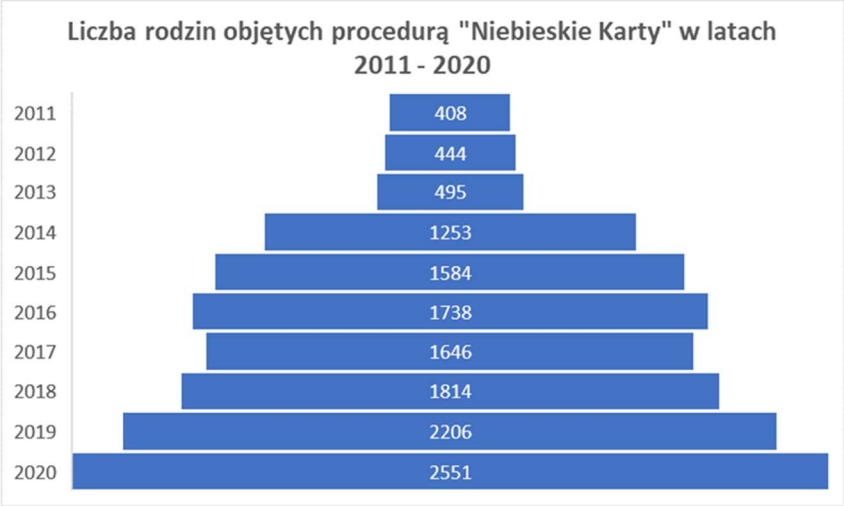

Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024

Wracając do danych statystycznych, które mają nam pomóc znaleźć odpowiedź na pytanie, czy pandemia COVID – 19 zwiększyła zjawisko przemocy należy zauważyć, że ze statystyk Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, iż we Wrocławiu w roku 2019 wszczęto 1360 procedur „Niebieskie Karty", a w roku 2020 było ich 1377[4]. Widać tutaj, że w roku pandemii na terenie naszego miasta wszczęto o 17 więcej procedur „Niebieskie Karty" niż w roku 2019.

Wśród przyczyn tendencji wzrostowej w odniesieniu do liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty" można wymienić między innymi:

→ wzrost wiedzy osób doświadczających przemocy na temat definicji, form i mechanizmów przemocy jako efekt działań edukacyjnych, oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych na terenie miasta Wrocław;
→ wzrost wiedzy osób doświadczających przemocy na temat instytucji i organizacji wspierających ofiary przemocy na terenie Wrocławia jako efekt działań edukacyjnych oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych;
→ wzrost wiedzy świadków przemocy na temat definicji, form i mechanizmów przemocy jako efekt działań edukacyjnych, oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych na terenie miasta Wrocław;
→ wzrost wiedzy świadków przemocy na temat instytucji i organizacji wspierających osoby doświadczające przemocy na terenie Wrocławia jako efekt działań edukacyjnych oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych;
→ wzrost wiedzy przedstawicieli służb na temat definicji, form i mechanizmów przemocy jako efekt działań edukacyjnych, oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych na terenie miasta Wrocław;
→ wzrost wiedzy przedstawicieli służb na temat instytucji i organizacji wspierających osoby doświadczające przemocy na terenie Wrocławia jako efekt działań edukacyjnych

[4] Źródło: Sprawozdania z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024;

oddziaływań członków grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przeprowadzanych kampanii społecznych;
→ wzrost jakości i efektywności współpracy pomiędzy przedstawicielami służb i instytucji realizujących zadania wynikające z Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
→ wypracowywanie i stosowanie dobrych praktyk w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie[5].

Wymienione czynniki powodują, że osoby doświadczające przemocy oraz świadkowie przemocy posiadają wiedzę na temat instytucji i organizacji działających na rzecz rodzin dotkniętych lub zagrożonych przemocą w rodzinie.

W 2020 roku dodatkowym czynnikiem wzrostu liczby przypadków występowania przemocy w rodzinie była pandemia COVID - 19, która spowodowała konieczność izolacji społecznej i przestrzeganie obostrzeń epidemicznych, które wymusiły:

→ pozostanie członków rodzin w domach;
→ organizowanie pracy i nauki zdalnej w miejscu zamieszkania;
→ ograniczeń w życiu społecznym i osobistych kontaktach z rodziną;
→ ciągłego przebywania członków rodzin ze sobą.

Wymienione zmiany w dotychczasowym życiu rodzinnym i społecznym powodowały:

→ zmniejszenie tolerancji członków rodzin na stres;
→ wzrost frustracji, złości i agresji;
→ brak możliwości rozładowania stresu poprzez aktywność fizyczną i uprawianie sportu;
→ brak możliwości relaksu w miejscach do tego przeznaczonych.

Przytoczone ograniczenia wpływały na wzrost agresywnych zachowań, które prowadziły do sytuacji stosowania przemocy[6].

W roku 2020 Zespół Interdyscyplinarny zarejestrował 1377 nowych procedur „Niebieskie Karty" wszczętych w wyniku zgłoszeń dotyczących podejrzenia występowania przemocy w rodzinie. Zgłoszenia te kierowane były do przedstawicieli instytucji uprawnionych do wdrożenia procedury „Niebieskie Karty". W związku z podejmowanymi działaniami w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie Policja wszczęła 1111 procedur „Niebieskie Karty", pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej - 198, członkowie Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - 10, pracownicy oświaty - 40 procedur, natomiast pracownicy ochrony zdrowia - 18.

Największa liczba procedur „Niebieskie Karty" w 2020 roku, podobnie jak w latach ubiegłych została uruchomiona przez Policję podczas interwencji w środowisku. Najmniej procedur „Niebieskie Karty" w roku 2020 zostało wszczętych przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W 2020 roku na ilość wszczętych procedur przez przedstawicieli poszczególnych instytucji miał wpływ stan zagrożenia epidemicznego w związku z pandemią COVID - 19, który spowodował konieczność zachowania dystansu społecznego znacznie ograniczając możliwość osobistego kontaktu członków rodzin zagrożonych przemocą z przedstawicielami instytucji. Z tej przyczyny w roku 2020 w porównaniu do roku 2019 nastąpił spadek liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty" przez przedstawicieli

[5] Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024;
[6] Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Oświaty.

Porównując rok 2020 do 2019 pod względem liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty" zaobserwowano wzrost wszczętych procedur przez Policję i Ochronę Zdrowia – służby, które pomimo izolacji społecznej i obostrzeń epidemicznych miały najczęściej kontakt osobisty z osobami doświadczającymi przemocy podczas podejmowanych w środowiskach interwencji lub kontaktów w placówkach medycznych[7].

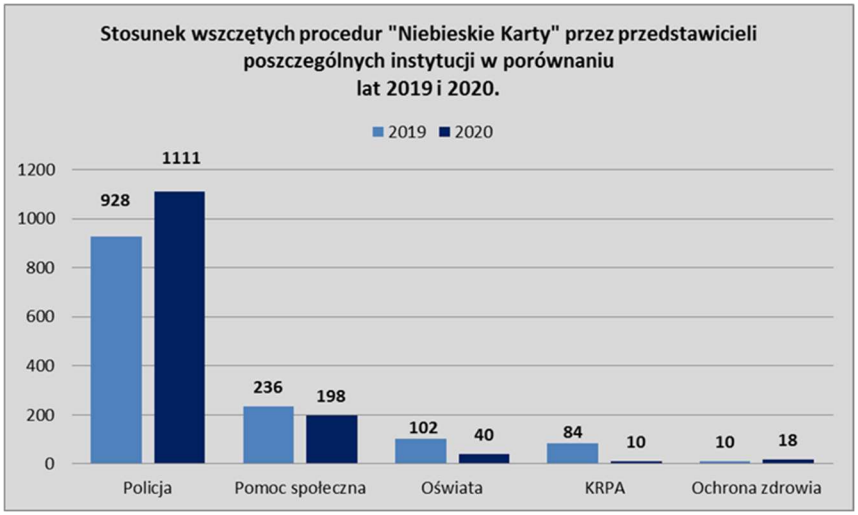

Źródło: Sprawozdanie za 2020 rok z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024;

Pandemia COVID – 19 ma również wpływ na samo funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego i tworzonych przez niego grup roboczych. W 2020 roku z uwagi na epidemię prace Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych odbywały się zgodnie z instrukcją Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej dotyczącą sposobu organizacji Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty" oraz dla pracowników socjalnych do pracy z rodzinami, które przejawiają problemy opiekuńczo-wychowawcze w związku z epidemią wirusa SARS-CoV-2 przekazaną przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki pismem z dnia 29 marca 2020 roku.

Powyższa instrukcja zaleca sposób organizacji pracy Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych, monitorowania sytuacji rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty", podejmowania interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym szczególnie uwzględniając działania i interwencje podejmowane wobec dzieci doświadczających przemocy, zwłaszcza mając na względzie fakt, zawieszenia funkcjonowania placówek oświatowych. Instrukcja zaleca podejmowanie wszelkich wymienionych działań z zachowaniem szczególnych środków bezpieczeństwa osobistego i przestrzegania obostrzeń obowiązujących z uwagi na pandemię COVID - 19 rekomendując, by niektóre z nich odbywały się w formie zdalnej za pośrednictwem rozmów telefonicznych, video konferencji, korespondencji mailowej czy innej formy korespondencji elektronicznej.

W 2020 roku odbyło się 5 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego (w tym 3 w formie zdalnej), podczas których poruszano bieżące funkcjonowanie, organizację pracy oraz pojawiające się problemy dotyczące Zespołu oraz grup roboczych. W związku z powoływaniem grup roboczych i zamykaniem procedur „Niebieskie Karty" członkowie

[7] Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024

Zespołu dyżurowali 106 razy. Dyżury członków Zespołu odbywały się zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej oraz Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego z zachowaniem szczególnych środków bezpieczeństwa osobistego i przestrzegania obostrzeń obowiązujących z uwagi na epidemię SARS-CoV-2 przy udziale głównie przedstawicieli Zespołu z ramienia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej[8]. Rozwiązanie takie przyjęto z uwagi na zminimalizowanie kontaktów osób z różnych instytucji z uwagi na ewentualne zagrożenie zakażenia koronawirusem.

W roku 2020 Zespół Interdyscyplinarny utworzył **1377** grup roboczych. Odbyło się **7246** posiedzeń grup roboczych, których zadaniem było:

→ planowanie działań postinterwencyjnych,
→ monitorowanie sytuacji w rodzinie pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa,
→ organizowanie pomocy rodzinie z problemem przemocy[9].

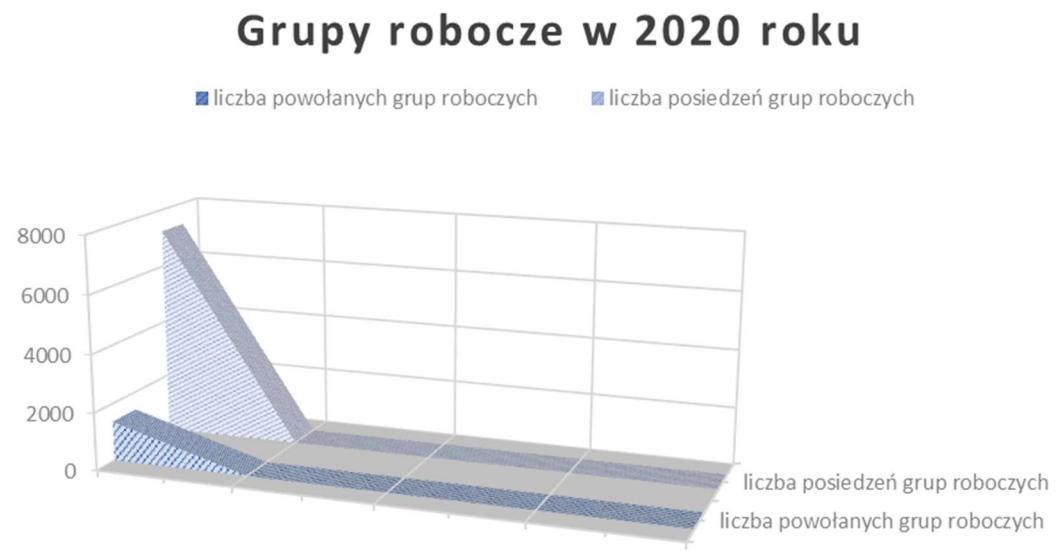

Źródło: Sprawozdanie za 2020 rok z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024;

Posiedzenia grup roboczych, podobnie jak w przypadku posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego odbywały się w oparciu o instrukcję Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej dotyczącą sposobu organizacji Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty" oraz dla pracowników socjalnych do pracy z rodzinami, które przejawiają problemy opiekuńczo-wychowawcze w związku z epidemią wirusa SARS-CoV-2 przekazaną przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki pismem z dnia 29 marca 2020 roku.

Posiedzenia grup roboczych, w oparciu o wymienioną instrukcję, odbywały się w formie zdalnej z wykorzystaniem dostępnych form komunikacji zdalnej poprzez rozmowy telefoniczne, dostępne komunikatory oraz pocztę elektroniczną. Członkowie grup roboczych pozostawali w stałym kontakcie z liderami grup roboczych w celu utrzymania interdyscyplinarnej współpracy na rzecz rodzin dotkniętych lub zagrożonych przemocą, wymiany informacji oraz konieczności podjęcia niezbędnych działań interwencyjnych w miejscach zamieszkania rodzin uwikłanych w przemoc, ze szczególnym uwzględnieniem

[8] Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024
[9] Źródło: Sprawozdanie za rok 2020 z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019-2024

bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych przemocą. W sytuacjach tego wymagających posiedzenia grup roboczych w kontakcie osobistym odbywały się w siedzibach Zespołów Terenowej Pracy Socjalnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w specjalnie wyznaczonych do tego miejscach z zachowaniem wszelkich zasad bezpieczeństwa związanych z pandemią COVID – 19. W związku z powyższym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, w ramach obsługi organizacyjno – technicznej Zespołu Interdyscyplinarnego, wynikającej z Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zaopatrzył liderów grup roboczych w niezbędne środki ochrony osobistej takiej jak maseczki, jednorazowe rękawice, płyn do dezynfekcji rąk, płyn do dezynfekcji powierzchni wspólnych oraz wydał za pośrednictwem Przewodniczącej Zespołu rekomendacje dotyczące odstępów pomiędzy posiedzeniami grup roboczych, zasad wietrzenia pomieszczeń i odległości pomiędzy uczestnikami spotkań.

Za organizację pracy grup roboczych odpowiedzialni są liderzy grup roboczych, i tak też było w czasie pandemii COVID – 19 w roku 2020. Kim są liderzy grup roboczych? Są to pracownicy socjalni wyznaczeni przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach obowiązku obsługi organizacyjno – technicznej Zespołu Interdyscyplinarnego, którzy w ramach swoich obowiązków służbowych mają za zadanie koordynację i organizację pracy grupy roboczej, będący jednocześnie przedstawicielami Zespołu Interdyscyplinarnego. Funkcja lidera grup roboczych zapewnia:

- → zachowanie płynności i spójności działań wynikających z obowiązku realizacji zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- → koordynowanie i organizowanie prac grup roboczych;
- → monitorowanie działań członków grup roboczych;
- → nadzorowanie prawidłowości dokumentowania działań członków grup roboczych;
- → informowanie członków grup roboczych o zaleceniach Zespołu Interdyscyplinarnego dotyczących bieżących zmian w organizacji pracy, sugestiach dotyczących sporządzania dokumentacji, zasadach postępowania i pracy z rodziną uwikłaną w przemoc;
- → udzielanie pracownikom socjalnym wsparcia specjalistycznego o charakterze poradnictwa i edukacji w obszarze działań wynikających z realizacji procedury „Niebieskie Karty", podejmowania interwencji w rodzinach zagrożonych przemocą lub, w których przemoc występuje.

Podczas pandemii COVID – 19 liderzy grup roboczych często podejmowali interwencje w związku ze zgłoszeniami dotyczącymi podejrzenia występowania przemocy, które wpływały bezpośrednio do nich lub do Zespołu Interdyscyplinarnego. W ramach tych działań w roku 2020 podjęto 13 interwencji w związku z art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówiącym o odebraniu dziecka, którego zdrowie lub życie jest zagrożone przemocą w rodzinie. W wyniku podjętych interwencji odebrano z rodzin 27 dzieci, w tym 10 chłopców i 17 dziewczynek. Zgodnie ze wspomnianym art. 12a Ustawy dzieci zostały umieszczone u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej (3 dzieci), w rodzinie zastępczej (8 dzieci) i w placówce opiekuńczo – wychowawczej (16 dzieci)[10]. Interwencje podejmowane w związku z art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie należą do jednych z najtrudniejszych z kilku względów. Po pierwsze dotyczą one odebrania dzieci z ich środowiska rodzinnego, co często wiąże się z silnymi emocjami rodziców/opiekunów dzieci, samych dzieci, ale też przedstawicieli uczestniczących w niej służb zobowiązanych do wspólnej decyzji o odebraniu dziecka. Przedstawicielami tych służb są pracownik socjalny, policjant oraz lekarz lub pielęgniarka lub ratownik medyczny. Największą trudność w podejmowaniu tego rodzaju interwencji stanowi udział

[10] Źródło: Sprawozdanie ministerialne z działań Zespołu Interdyscyplinarnego za rok 2020.

przedstawiciela ochrony zdrowia. Fakt ten stał się szczególnie dokuczliwym w czasie pandemii COVID – 19. Zazwyczaj praktykowane jest, że w czasie trwania interwencji na miejsce wzywane jest Pogotowie Ratunkowe. Z przyjazdem Pogotowia w normalnych warunkach zdarzały się trudności, które w bardzo znaczny sposób zostały spotęgowane stanem pandemii. Stan pandemii w ogromnym stopniu i z oczywistych względów angażuje przedstawicieli ochrony zdrowia, w tym załogi karetek, które mają w tym czasie bardzo dużo zgłoszeń do zagrożenia życia w związku z zakażeniem koronawirusem. Zdarzało się również, że trudności występowały z przyjazdem patrolu Policji. Policja w czasie pandemii COVID – 19 ma zwiększoną liczbę zadań związanych, między innymi, z kontrolowaniem osób objętych kwarantanną, których w czasie znacznych zwyżek zachorowań na COVID – 19 było bardzo dużo.

Zwiększenie zadań Policji w związku z pandemią również ma bezpośredni wpływ na możliwość aktywnego uczestnictwa dzielnicowych w posiedzeniach grup roboczych, co również jest obserwowane. Z drugiej zaś strony to właśnie dzielnicowi byli, oprócz liderów grup roboczych i pracowników socjalnych, tymi przedstawicielami służb, którzy również poprzez osobisty kontakt monitorowali sytuację rodzin uwikłanych w przemoc.

Czas pandemii to również czas, w którym niezwykle istotną rolę odgrywa przekaz informacji adresowany w szczególności do osób doświadczających przemocy oraz świadków występowania przemocy o danych kontaktowych do instytucji i organizacji działających na rzecz osób pokrzywdzonych przemocą. Informowanie o możliwym kontakcie zdalnym poprzez telefon, sms, pocztę e - mail w celu dokonania zgłoszenia i uzyskania pomocy.

W związku z powyższym wrocławski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wraz z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej podjął szereg akcji informacyjnych w mediach i Internecie. W ramach tych działań odbywały się audycje radiowe i telewizyjne poświęcone tematyce przeciwdziałania przemocy i reagowania na nią oraz wskazujące możliwości zgłoszenia występowania przemocy właściwym służbom i organizacjom. Jednym z działań była realizacja projektu socjalnego „Zgłoś przemoc!". Impulsem do wdrożenia projektu był początek pandemii i wprowadzone obostrzenia ze szczególnym naciskiem na izolację społeczną. Projekt realizowany był przy współpracy Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, którego to studenci trzeciego roku studiów kierunku praca socjalna zaprojektowali materiały informacyjne (ulotki, plakaty, broszury) adresowane do osób doświadczających przemocy, świadków przemocy, jak i do osób stosujących przemoc. Wśród przygotowanych materiałów znalazł się „Poradnik dla ofiar przemocy domowej w czasie epidemii koronawirusa". Poradnik stał się przyczynkiem dla mediów do zwrócenia szczególnej uwagi na osobisty plan awaryjny osób doświadczających przemocy, tak by były one przygotowane na konieczność opuszczenia swojego miejsca zamieszkania w sytuacji eskalacji przemocy.

Prace studentów były również inspiracją plakatu i kierunku realizacji VI Wrocławskiej Kampanii Przeciwdziałania Przemocy „Biała Wstążka" 2020, którą wrocławski Zespół Interdyscyplinarny przy współpracy i wsparciu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przeprowadza w naszym mieście od 2015 roku. W przypadku realizacji działań informacyjnych, w tym przeprowadzeniu kampanii społecznej pandemia COVID – 19 również odcisnęła duży wpływ. Stan zagrożenia epidemicznego, brak możliwości osobistych kontaktów podczas spotkań, debat, seminariów, marszy spowodował, że forma tych działań została zmieniona, przeniesiona do Internetu. I tak zamiast corocznego eventu „Białej Wstążki" na wrocławskim Rynku, event odbył się na portalu społecznościowym Facebook, gdzie zamiast białych wstążeczek, które rozdawane były każdego roku wrocławianom i wrocławiankom na Rynku zachęcaliśmy do pobrania nakładek z logo Białej

Wstążki na zdjęcie profilowe. Zamiast konferencji i seminariów odbyły się webinaria, a zamiast prelekcji i odczytów pojawiły się artykuły i poradniki. Oprócz wspomnianego wcześniej Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego wydarzenia Wrocławskiej Kampanii Przeciwdziałania Przemocy „Biała Wstążka" 2020, wśród innych partnerów, organizowali między innymi studenci i kadra dydaktyczna Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy są z nami od 2015 roku. W ramach tych działań odbyła się debata ekspercka online zorganizowana przez Koło Naukowe Praw Człowieka pod tytułem „Bez śladów. Przemoc instytucjonalna wobec kobiet" oraz został opublikowany poradnik „Jak walczyć z cyberprzemocą" autorstwa Pani dr Sylwii Koteckiej – Kral - nauczyciela akademickiego w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Podsumowując powyższe rozważania wracam do zadanych na ich wstępie pytań:

Czy pandemia faktycznie spowodowała wzrost przemocy domowej? Z prezentowanych statystyk wynika, że tak, aczkolwiek w niewielkim stopniu. Na ten moment trudno jest ocenić całkowitą skalę wzrostu przemocy w rodzinie, gdyż zjawisko to nasila się w czasie od roku 2011, kiedy to wdrożono realizację procedury „Niebieskie Karty" w obecnej formie. Wszelkie problemy występujące w rodzinach lub wśród jednostek (np. pojawiające się choroby psychiczne, stany psychoz spowodowanych stresem i lękiem) często uwidaczniają się po ustąpieniu stresora. Stąd też można przyjąć założenie, że w najbliższej przyszłości statystki związane z przemocą domową niestety będą zwyżkować.

Czy przekłada się to na znaczny wzrost przypadków, w których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty"? Nie, liczba wdrożonych procedur „Niebieskie Karty" w czasie trwania pandemii COVID – 19 na terenie Wrocławia była o 17 większa niż w roku 2019. Z danych Komendy Miejskiej Policji wynika, że w skali kraju wdrożono ich mniej w 2020 roku niż w 2019. Fakt ten jednak nie potwierdza zmniejszenia występowania przemocy. Nie każdy akt przemocy, eskalacja konfliktu jest zgłaszana uprawnionym do wdrożenia procedury „Niebieskie Karty" służbom. W związku z powyższym nie wszędzie podjęto działania interwencyjne, stąd można przyjąć założenie, że statystyki nie obejmują wszystkich przypadków przemocy, do których doszło w czasie pandemii, a do których mogła przyczynić się izolacja społeczna oraz napięcia i sytuacje stresowe z nią związane.

Jaką rolę w tym szczególnie trudnym czasie odgrywają działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie? Rola Zespołu Interdyscyplinarnego i tworzonych przez niego grup roboczych w czasie pandemii jest niezwykle istotna. To do Zespołu Interdyscyplinarnego najczęściej wpływają zgłoszenia o podejrzeniu występowania przemocy, to działania Zespołu mają znaczenie o czasie reakcji na zgłoszenie i podjęciu interwencji, więc zadbanie o jego jak najsprawniejsze funkcjonowanie pomimo pojawiających się trudności odegrało i odgrywa bardzo istotną rolę, co daje nam odpowiedź na ostatnie postawione we wstępie pytanie, że działania wynikające z Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizowane są płynnie, bez zbędnej zwłoki, z uwzględnieniem bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych przemocą i w zgodzie z zapisami Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.